

ЛІЗИНГ В СИСТЕМІ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБІГОВИХ КОШТІВ ТА АКТИВІВ

Визначено місце лізингу в системі ефективного управління обіговими коштами підприємств. Проаналізовано особливості здійснення операцій пайового та непрямого лізингу. Запропоновано підходи до класифікації видів та форм лізингу. Обґрунтовано перспективи застосування лізингу виробниками технічних засобів

The place of leasing in the effective management of working capital. The features of the operations unit and indirect leasing. Approaches to the classification of species and forms of leasing. The perspectives of application of leasing hardware manufacturers

Ключові слова: лізинг, обігові кошти, активи, управління ефективністю підприємства.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. У країнах з найвищим рівнем розвитку та високим інституційним забезпеченням масштаби залучення обігових коштів та активів повністю покривають потреби господарської діяльності. Швидкі темпи зростання обсягів виробництва супроводжуються нестачею власних ресурсів. На відміну від традиційних методів здійснення фінансово-розрахункових операцій, серед яких переважають платежі за "вимогою-дорученням", отримати додатковий приріст можливо виключно за рахунок використання інноваційних методів в управлінні фінансовими потоками. До нових методів на сучасному етапі розвитку економіки належать лізинг, факторинг та контокорентний кредит.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам підвищення ефективності управління обіговими коштами та активами присвячені праці таких відомих вчених, як В. Андрейчук, С. Барнгольд, П. Буніч, А. Бірман, О. Василик, О. Гальчинський, В. Гриньова, О. Грицай, А. Ковальова, О. Стоянова, М. Чумаченко та ін. що дало змогу сформулювати основні засади ефективного управління та інструменти, що його забезпечують. Водночас, світовий досвід дає підстави вважати, що перелік інструментів управління ефективним використанням обігових коштів та активів може бути розширений за рахунок фінансових інновацій, серед яких провідне місце займає лізинг основних засобів промислових підприємств.

Невирішені частини проблеми. Головною вадою сучасного етапу управління обіговими коштами підприємств є неспроможність вітчизняними підприємства перейняти світовий досвід застосування інноваційних фінансових інструментів, таких як лізинг чи факторинг.

Постановка завдання. Визначити місце та роль лізингу в системі інструментів ефективного управління обіговими коштами та активами.

Основний матеріал дослідження. Лізинг як форма оптимізації фінансових потоків представляє інтерес для підприємств з двох сторін:

- по-перше, отримання за лізинговою схемою основних засобів знижує навантаження на обмежені фінансові ресурси підприємства, сприяє зростанню ліквідності та платоспроможності;
- по-друге, застосування лізингової схеми збуту товарів забезпечує підприємству стале зростання грошового потоку та подолання проблем нестачі обігових коштів.

Друга складова, на наш погляд, більш важлива та потребує запровадження на підприємствах. По суті лізинг – це комплекс майнових та економічних відносин, що виникають у зв'язку з придбанням у власність майна та наступної його передачі в тимчасове користування за встановлену плату.

Суть лізингу полягає в тому, що прибуток компанії приносить не право власності на майно, а право користування таким майном. Лізинг не потребує термінового початку платежів, що дозволить без різкої фінансової напруги оновити виробничі фонди лізингодержувача, придбати дороге обладнання та користуватись ним, а для виробника забезпечує сталий приплив виручки.

На цьому етапі дослідження слід відмітити, що у процесі розвитку лізингових відносин виявився ряд переваг фінансування основних засобів виробництва у формі лізингу перед традиційним фінансуванням за рахунок довгострокового банківського кредиту. Переваги лізингових операцій відчувають всі учасники лізингу.

Для виробника технічних засобів лізинг відкриває перспективи [1, с. 72–73]:

1) Створюються передумови для скорочення витрат на рекламу, аналіз ринку, пошук споживачів (коли між ними і лізинговою компанією встановлені і відпрацьовані постійно діючі зв'язки). Тут за виробника все це робить лізингова компанія, а він може сконцентрувати свої зусилля, в тому числі фінансові, на розв'язання виробничих задач зі зниження собівартості продукції.

2) В особі лізингової компанії виробник знаходить постійного оптового споживача, готового заплатити стовідсоткову вартість замовлення одразу.

3) З'являється можливість до списку потенційних користувачів обладнання тих споживачів, які через нестачу власних грошових коштів або у зв'язку з відсутністю можливості отримати необхідну суму в кредит, виявився б поза межами його економічних інтересів, тобто позбавили б його потенційного прибутку.

4) Отримується можливість перекласти на лізингову компанію незадоволення споживача, що викликано поломкою обладнання внаслідок невмілої експлуатації або поганого обслуговування.

Існують і інші переваги. Отримавши майно в лізинг, лізингоодержувач зможе більш ефективно використати власні кошти. Використання власних коштів на придбання основних фондів економічно не виправдано ні за вартістю, ні за строками.

Дилема отримання основних засобів за власні чи залучені ресурси, як показує практика розвинених країн вирішується на користь лізингу, тобто залучених коштів [2]. Для цього існує кілька суттєвих причин та передумов. Зокрема, зростання конкуренції на національному ринку, розширення світових ринків в умовах глобалізації вимагає адекватного нарощення обсягів господарських операцій. Як наслідок – гостра потреба нарощення обігових коштів та активів поточної господарської діяльності. Вилучення з обігу фінансових ресурсів на оновлення основних засобів та нарощення виробничо-господарських потужностей призводить до зниження конкурентоспроможності. Тому, такий крок є небажаним, і обирається за відсутності фінансових інститутів – лізингових компаній. Застосування лізингової схеми забезпечення основними засобами можна прирівняти до умовного вивільнення та формування резервів обігових коштів. Останні, з урахуванням вищої вартості короткотермінових кредитів, за умов залучення на розширення діяльності, об'єктивно слугує підвищенню ефективності управління обіговими коштами та активами.

В деяких країнах лізингове майно може не обліковуватись на балансі лізингоодержувача, що не збільшує активи такого лізингоодержувача та відповідно не погіршує показники ліквідності останнього за рахунок змін співвідношення поточних та довгострокових активів, також відсутня база для сплати податку на майно, якщо такий існує тощо.

Також, в деяких країнах існують певні податкові пільги (стимули) для розвитку лізингу, що призводить до податкової оптимізації діяльності як лізингодавця, так і лізингоодержувача.

Відносини, що виникають у зв'язку з договором лізингу, регулюються положеннями Цивільного кодексу України про лізинг, найм, купівлю-продаж, поставку з урахуванням особливостей, що встановлюються Законом про "Фінансовий лізинг" від 11.12.2003 р. №1381-IV (1381-15).

Відповідно до чинного законодавства виокремлено наступні форми лізингу [3, с. 28]:

1) зворотній лізинг – це договір лізингу, який передбачає набуття лізингодавцем майна у власника і передавання цього майна йому у лізинг;

2) пайовий лізинг – це здійснення лізингу за участі суб'єктів лізингу на основі укладання багатостороннього договору та залучення одного або кількох кредиторів, які беруть участь у здійсненні лізингу, інвестуючи свої кошти (рис. 1).

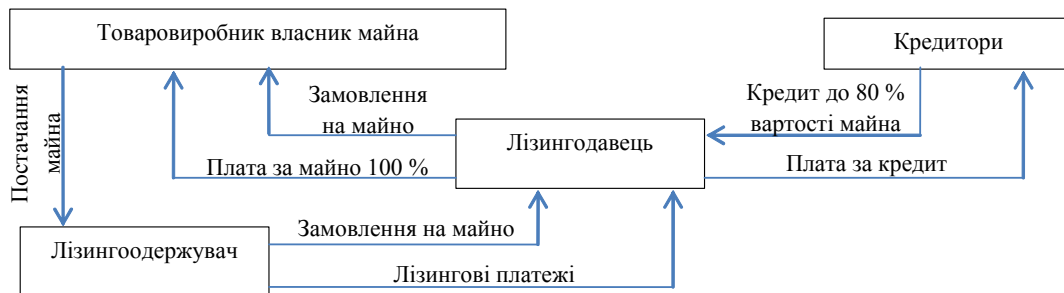

Рис. 1. Схема операцій пайового лізингу [складено на основі: 1, с. 47–54; 3, с. 37–45]

Такий вид фінансування купівлі майна для лізингу дає змогу виробнику здійснювати великі й дорогі проекти, розширювати діяльність.

Разом з вказаними перевагами існує і ряд проблем у формуванні збутових систем підприємств на основі лізингу. Названими у вітчизняному законодавстві формами лізингу не вичерпується багатоманіття лізингових угод. Аналіз використовуваних у світовій практиці форм лізингу та найуживаніших відмінних ознак їх характеристики дає змогу здійснити загальну класифікацію видів та форм лізингу (табл. 1).

Непрямий лізинг становить класичну лізингову угоду, в якій беруть участь три або більше суб'єкти підприємницької діяльності. Класична схема непрямого лізингу представлена на рис. 2.

Учасниками класичної угоди є лізингодавець / лізингова компанія, або банк чи інший суб'єкт підприємницької діяльності, який займається лізинговим бізнесом, лізингоодержувач (рентер) та продавець майна чи його безпосередній виробник. Учасниками багатосторонньої угоди непрямого лізингу можуть бути банки, інші кредитори, які надають кредити лізингодавцю на купівлю лізингового майна.

В умовах нерозвинутого ринку споживач матиме певні труднощі. Він може і не знати, де можна отримати обладнання. Тому з самого початку змушений буде звертатися до лізингової компанії з проханням визначити йому постачальника, а це вже консультація, додаткові витрати лізингової компанії, за що необхідно платити. Разом з тим, досліджуваним підприємствами це перетворюється у додатковий канал дистрибуції.

Класифікація видів та форм лізингу [1, с. 27–35; 3, с. 25–28]

Класифікаційна ознака	Види лізингу		
	Прямий	Зворотний, або ліз-бек	Непрямий
1. Склад учасників лізингової угоди	Прямий	Зворотний, або ліз-бек	Непрямий
2. Об'єкт лізингу	Рухомого майна	Нерухомого майна	Виробничих комплексів, або проєкт-ліз
3. Обсяг послуг з обслуговування майна	Чистий лізинг, або нет-ліз	Із частковим сервісним обслуговуванням, або Tail-Ser vice-leasing	Із повним сервісним обслуговуванням — «мокрый» лізинг або Full-Service-leasing
4. Рівень окупності об'єкт та лізингу	Капітальний (фінансовий) з повною окупністю Finance Leasing	Оперативний із частковою до 90 % окупністю «Operati ve Leasing»	Нормативний (дійсний) із частковою окупністю та опціоном на викуп
5. Термін використання об'єкта лізингу	Довгостроковий — строковий — рентера	Середньостроковий хайринг (hiring)	Короткостроковий рентинг (renting)
6. Сектор ринку	Національний (внутрішній)	Міжнародний — експорт-ний, імпорнтний, транзитний	Спеціальний
7. Характер лізингових платежів	Грошовий	Компенсаційний	Змішаний
8. Тип майна	«З перших рук» — «First — Hand — leasing»	Вживаного майна «секонд-хенд» — «Second — Hand — leasing»	Револьверний
9. Спосіб фінансування	Власні кошти	Залучені кошти — пайовий	Роздільні кошти — груповий Leveraged leasing
10. Ініціатор лізингової угоди	Лізинг рентера — звичайний лізинг	Хай ринг — лізинг виробника	Рентинг — лізинг лізингодавця

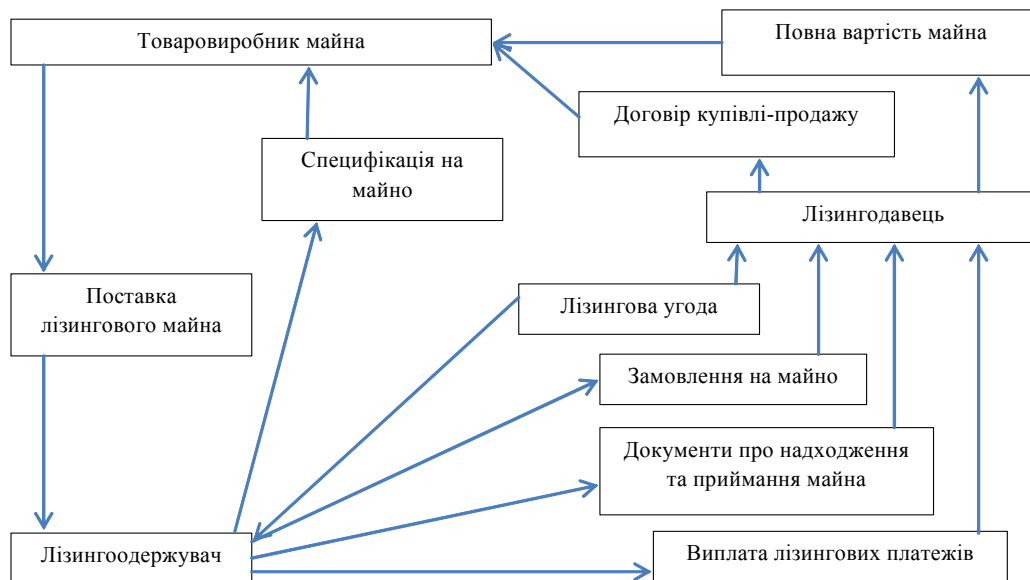

Рис. 2. Схема операцій непрямого лізингу [складено на основі: 1, с. 73–74, 3, с. 56–60]

Висновки та перспективи подальших досліджень. Об'єктивна необхідність нарощення господарської діяльності за обмежених фінансових ресурсів вимагає від сучасних підприємств пошуку інноваційних фінансових інструментів управління обіговими коштами. Серед широкого кола такого роду фінансових інструментів, чільне місце, на сучасному етапі слід віднести лізингу, як способу нарощення виробничих потужностей та оновлення основних засобів, що не призводить до вилучення з господарського обігу значної частини обігових коштів та високоліквідних активів, та як наслідок сприяє нарощенню конкурентоспроможності та ефективності.

Перспективи подальшого дослідження слід намітити у напрямку вироблення рекомендацій вітчизняним підприємствам з вибору оптимальних схем лізингових операцій.

Література

1. Загородній А. Г. Планування та організація оновлення основних засобів на засадах лізингу : [монографія] / А. Г. Загородній, Н. Є. Селюченко. – Львів : ЛБІНБУ, 2002. – 143 с.
2. Гур'єва Я. В. Обігові кошти та резерви підвищення ефективності їх використання : автореф. дис-ції на здобуття наук. ступеня к. е. н. ; спец. 08.04.01. Фінанси, грошовий обіг і кредит / Гур'єва Я. В. – Х. : Харківський національний ун-т ім. В.Н. Каразіна, 2000. – 18 с.
3. Фомин П. А. Проблемы структуризации финансовых потоков в реальной экономике России : [монография] / Фомин П. А. – М. : Высшая школа, 2000. – 158 с.

Надійшла 15.08.2011

УДК 339.178.3:339.187.6:631.11

О. В. РАДКІВСЬКА, О. Л. РУДА
Вінницький національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ФАКТОРИНГОВИХ ТА ЛІЗИНГОВИХ РОЗРАХУНКІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

В статті розкрито особливості здійснення безготівкових розрахунків сільськогосподарськими підприємствами. Здійснено характеристику таких видів розрахунків сільськогосподарських підприємств, як факторинг та лізинг. Висвітлено основні проблеми ринку факторингових та лізингових послуг.

The article exposed the clearing of farms. An description of these kinds of calculations farms as factoring and leasing. The main problems of the factoring and leasing services.

Ключові слова: факторинговий розрахунок, лізинговий розрахунок, безготівковий розрахунок, сільськогосподарські підприємства.

Вступ. В сучасних умовах одним з найдинамічніших секторів української економіки є банківський, який демонструє високі кількісні темпи зростання масштабів своєї діяльності та істотний вплив на всі ланки економічної системи. Важливе значення в розвитку економіки України та АПК в цілому мають відносини сільськогосподарських підприємств з банківськими установами. Особлива увага в цьому випадку приділяється здійсненню безготівкових розрахунків сільськогосподарськими підприємствами.

Мета дослідження. Метою статті є дослідження особливостей здійснення безготівкових розрахунків сільськогосподарськими підприємствами за участю банківських установ та висвітлення основних проблем, які виникають під час здійснення факторингових та лізингових розрахунків.

Аналіз літературних джерел з даної тематики. Проблеми проведенню безготівкових розрахунків присвячено праці багатьох вчених. Питання операцій факторингу неодноразово розглядалися у працях М. Білик, Л. Буряка, О. Терещенка, Я. Милейко, А. Поплюймо. Вивченню питань щодо проведення безготівкових розрахунків сільськогосподарськими підприємствами займалися також такі вчені, як М.Л. Дем'яненко, П.А. Лайко.

Постановка завдання. Для досягнення мети дослідження були поставлені такі завдання:

- надати коротку характеристику безготівковим розрахункам;
- проаналізувати особливості здійснення операцій з факторингом;
- з'ясувати вплив лізингу на розвиток матеріально-технічної бази сільськогосподарського підприємства;
- визначити основні проблеми, які виникають під час проведення безготівкових розрахунків сільськогосподарськими підприємствами;
- запропонувати можливі шляхи вирішення проблем.

Результати. У процесі діяльності підприємства проводять розрахунки. Покупці розраховуються з постачальниками за продукцію (товари, роботи, послуги). Підприємства сплачують податки, збори та інші платежі до бюджету.

Кожне сільськогосподарське підприємство зобов'язане зберігати свої кошти в банківських установах на поточних рахунках. Поточний рахунок – це робочий рахунок підприємства, відкритий в установі банку для зберігання коштів та проведення операцій по рахунках підприємства. Рахунків може бути декілька, але при відкритті другого поточного рахунку підприємство повідомляє податкову інспекцію і самостійно визначає, який із них є основним для здійснення процесу безспірного списання. У зв'язку з цим між банківськими установами та сільськогосподарськими підприємствами виникають відносини. У процесі діяльності сільськогосподарські підприємства проводять розрахунки [7].

Безготівкові розрахунки – перерахування певної суми з рахунків платників на рахунки отримувачів